

Köy Sakinlerinin Gelecekte Beklentilerinde Köyün Yeri: Çankırı Ünür Köyü Örneği

Hakan ARSLAN¹

Geliş Tarihi	18.02.2016	Kabul Tarihi	26.03.2016
--------------	------------	--------------	------------

Öz

20. yüzyılın başından itibaren Amerika’da gelişmeye başlayan kır sosyolojisi, Türkiye’de de önemli bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmış ve özellikle 1930-80 arası dönemde çok sayıda alan araştırması yapılmıştır. 1980 sonrası dönemde, çalışmaların sayısı azalsa da bu alana yönelik ilgi devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, en genel haliyle Anadolu köylüsünün, içinde yaşadığı köyle kurduğu (ya da artık kuramadığı veya kopmak üzere olan) bağı betimlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için göç ve göçle ilişkili/ilişkilendirilebilecek konular öne çıkarılmış ve özellikle köylülerin, çocuklarının geleceği ile ilgili beklentilerinin ve evlilik çağındaki gençlerin eş tercihlerinin (yerleşim yeri değişkeni çerçevesinde), köy yerleşimi ve çiftçilikle olan bağı kuvvetine ilişkin veri sunabileceği düşünülmüştür. Alandan toplanan verilerin analizi, köyden dışarıya yoğun bir göç olduğunu ve daha da önemlisi köy halkının, çocuklarının geleceğine ilişkin beklentileri içerisinde bir üretim ve çalışma mekanı olarak köyün yer almadığını göstermiştir. Veriler araştırmacı ve bir grup sosyoloji bölümü öğrencisi tarafından Aralık 2014’de Orta Anadolu’nun küçük bir ili olan Çankırı’ya bağlı orta büyüklükte bir köy olan Ünür’de toplanmıştır. Köydeki hanelerin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ve anket formları hane reisi veya eşine (eğer evde değilse yaşça en büyük çocuğa), yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Toplam 235 katılımcıdan toplanmış olan veriler SPSS 21 istatistik paket programında değerlendirilmiştir

Anahtar Kelimeler: Kır/Köy Sosyolojisi, Köy, Köy Algısı, Göç, Çankırı

¹Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Çankırı-TÜRKİYE
E-posta: hkncagan@gmail.com

The Village in the Expectations of the Rural Residents: The Case of Unur Village in Cankiri

Hakan ARSLAN

Received	18.02.2016	Accepted	26.03.2016
----------	------------	----------	------------

Abstract

Having started to develop in the United States in early 20th century, Rural Sociology emerged as an important field also in Turkey and many field studies were conducted especially in the period between 1930-80. In the period after 1980, despite a decline in the number of studies, the interest in this area continues. Broadly, the aim of this study is to describe the bond – or the bond no longer exists or about to break off – between Anatolian peasant and his/her village he/she lives in. To achieve this goal, the issues related/ could be related to migration were highlighted. Especially, it was considered that the villagers, and their expectations about their children’s future, mate preferences of young in the age of marriage (in the framework of settlement variable) would offer data related to the strength of the bond with village settlement and farming. Analysis of data collected from the area shows that there has been a massive migration out ward the village, and more importantly, the village as a production and work environment does not take place within the villagers’ expectations related to the future of their children. The data were collected from Unur, a mid-sized village, in Cankiri in December 3, 2014. We tried to reach all the residents in the village and conducted the questionnaires to the householder and the lady – if they were not at home, to the eldest child - through interview. Data collected from a total of 235 participants were analyzed using SPSS 21 statistical software package.

Keywords: Rural Sociology, Village, Understanding of Village, Migration, Cankiri

Giriş

Kır Sosyolojisinin Dünya Ve Türkiye’deki Gelişimi Üzerine Notlar

Kır sosyolojisi, sosyolojinin bir alt dalı olarak 20. yy’ın başlarında ortaya çıkmıştır. Kır sosyolojisinin gelişimi ağırlıklı olarak Amerika’da gerçekleşmiş olsa da Newby’ye göre bu disiplinin babası Alman sosyolog Tönnies’tir (Hillyard, 2007: 6). Tönnies 1887’de yayınladığı ünlü çalışması “Gemeinschaft und Gesellschaft” ile bu alana ilişkin ilk bilgileri vermiştir.² Tönnies çalışmasında bazı toplumsal özelliklerin kentlerden ziyade köylere özgü olduğunu belirtmekteydi. Hillyard (2007) Tönnies’in toplumsal birliğin farklı biçimlerini açıklayan cemaat-cemiyet ayrımına paralel bir görüş olarak Durkheim’in organik ve mekanik dayanışma yaklaşımıyla, Weber’in kırsal alanı anlama çabasının da kır sosyolojisi disiplinine katkı sağladıklarını ifade etmektedir.

Ancak kır sosyolojisinin kendini özgün bir çalışma alanı olarak ortaya koyması Amerika’daki gelişimiyle mümkün olabilmıştır. İlk kır sosyolojisi (Rural Sociology) dersi 1894 yılında University of Chicago’da verilmiş, özel olarak kır sosyolojisini ele alan ilk metin olan John M. Gillette’in “Construction to Rural Sociology” adlı eseri de 1913’de Amerika’da basılmıştır (Bertrand, 1987: 86). Amerikan Sosyoloji Derneği bünyesinde kır sosyolojisi departmanının kurulması da 1911’de gerçekleşmiştir (Jayapalan, 2002: 4). Özellikle devlet fonlarının sağlanmasıyla da kır sosyolojisi hızlı bir gelişim içerisine girmiş ve alanında klasik sayılacak pek çok eser ardı ardına ortaya çıkmıştır.

Hillyard (2007: 13) kır sosyolojisi disiplininin Atlantik’in iki yakasında da gelişmesine rağmen Avrupa tarafında daha cemaat-temelli, Amerika tarafında ise daha tarım (agriculture) yönelimli olduğunu belirtmektedir. Newby kır sosyolojisinin Amerika’da hararetli bir araştırma alanı olmasına rağmen İngiltere’de olmamasının nedenlerini inceler. O’na göre Amerikan sosyolojisi erken dönemlerde kentsel bir yönelim taşımış ancak daha sonra sosyal politika çerçevesinde kırsal konular üzerinde durmaya başlamıştır. Newby, kır sosyolojisinin Amerika’daki ilerlemesinin en önemli nedeninin kırsal toplumdaki değişikliği kuramlaştırma arayışı yerine tepkisel araştırmalara yönelmesi olduğunu tespit etmiştir (Hillyard, 2007: 13). Newby bir başka makalesinde (1983: 69) kır sosyolojisinin Amerika’da esas

² Ancak bu herkesçe kabul edilen bir yaklaşım değildir. Wakeley (1967: 196) kır sosyolojisini tanımlama çabalarında Tönnies’in kavramlarını kullanmanın en yaygın fakat belki de en tartışmalı yaklaşım olduğunu belirtmektedir. O’na göre bazı kır sosyologları gemeinschaft / gesellschaft kavramsallaştırmalarından kaçınılmaktadırlar.

olarak land-grant üniversitelerin³ tarım okullarında kurumsallaştığını ancak bu durumun entelektüel yaratıcılığa ve sosyolojik tartışmalara müsait olmadığını belirtmiştir. Çünkü bu okullarda kır sosyolojisinden beklentiler politikacıların düşüncesini etkileyebilecek şekilde politikayla ilişkili ya da uygulamalı olmasıydı. Ayrıca bu kurumların yöneticileri de kır sosyologlarını, sosyal problemleri aşmak için görevlendirilen araştırmacılar olarak algılıyorlardı ve doğrudan uygulaması olmayan “yararsız” sosyolojik araştırmaları kabullenmek istemiyorlardı.⁴

Wakeley’in dediği gibi (1967: 197) teorik sosyoloji bilim dalının gelişimiyle ilgiliyken; uygulamalı sosyoloji, onun kullanımıyla ilgilidir. Amerika’daki kırsal çalışmalar da, devlet desteğini de içererek uygulamalı bir alanda ilerlemiş ve amprik bir kır sosyolojisinin temelini oluşturmuştur (Marshall, 1999: 402).

Wakeley (1967: 197) kır sosyolojisini tanımlama ve sosyoloji ve diğer bilimsel disiplinlerle ilişkisini ele aldığı çalışmasında kır sosyolojisinin gelişim doğrultusunun ne yönde olacağına yönelik olasılıkları belirler. O’na göre kır sosyolojisinin geleceği “kır”ı (rural) tanımlarken seçilecek referanslarla ilişkilidir. Kır, sosyolojinin bir alt disiplini olarak kavramsallaştırılabileceği gibi, basitçe bilimsel bir disiplin olan sosyoloji tarafından açıklanabilecek amprik bir çalışma alanı olarak da tanımlanabilir. Wakeley kır sosyolojisinin gelişim doğrultusuna karar vermeden önce olasılıkların incelenmesi gerektiğini ifade eder.

A.R. Desai’ye göre kır sosyolojisinin birincil görevi, kırsal toplumun gelişim yasalarını keşfetmek için, kırsal sosyal örgütlenmeyi, yapısı, işlevleri, gelişme eğilimleriyle, bilimsel, sistematik ve kapsayıcı bir şekilde araştırmak olmalıdır. (akt. Jayapalan, 2002: 2). Jayapalan’a göre (2002: 3) kır sosyolojisi bu şekilde tanımlandığında sosyal yaşamın aynası olmakta ve kırsal yaşamın sorunları, kültürü, dini, ekonomik ve siyasi yaşamı gibi farklı yönlerine ilişkin aracılık yapıp bilgi sağlamaktadır.

Kır sosyolojisi literatürü ağırlıklı olarak Anglo-Amerikan eksenli geleneksel bir niteliğe sahip olmakla birlikte, bu yaklaşım alandaki tek bakış açısı değildir. “Tarım sorunu” birikimi üzerinden işleyen ve üretim tarzı ve köylü

³ Land-grant üniversiteleri ya da kolejleri, 1862 ve 1890’daki Morrill Yasalarıyla planlanmış yüksek öğretim kurumlarıdır. Bu kurumların temel görevi, endüstri devrimi ve değişen sosyal sınıflara cevap vermek üzere, klasik derslerin yanısıra tarım, askeri bilimler ve mühendislik öğretmek olmuştur. Sonuçta en büyük land-grant üniversiteler devlet üniversiteleri haline gelmiş, bazıları da özel üniversiteler olarak öğretim hayatına devam etmiştir (<http://ext.wsu.edu/documents/landgrant.pdf> ; https://en.wikipedia.org/wiki/Land-grant_university).

⁴Hightower’ın 1973’de yayınladığı çalışmasında land-grant üniversiteler tarafından yapılan araştırmalar bir göz boyama, oyun olarak tanımlanacaktır. Yazara göre, bu kurumların sözcülerinin zaman zaman ifade ettiklerinin aksine tarım devriminin tahribatı konusunda herhangi bir şey yapmaya hiç niyetleri yoktur (akt. Newby, 1983: 73).

üretiminin kapitalizme eklenme süreçlerini ana tartışma konusu haline getiren geniş bir literatür daha bulunmaktadır. Lenin, Chayanov, Kautsky, Bernstein'in bu konudaki çalışma ve yaklaşımları, bu literatür içerisinde yer almaktadır.

Üçüncü bir yaklaşım ise bu iki literatürden de farklı olarak tarımsal yapıları dışsal faktörlerin belirleyiciliğine tabi edilgen birimler olarak görmektedir. Ulus-ötesi şirketler gıda ve besin temasını ön plana çıkartırken ana dönüştürücü rolünü oynamakta ve tarımsal yapı analizlerini ikincilleştirmektedir (Özügürlü, 2013: 15).

Newby (1983: 68) 1980'lerde "yeni kırsal sosyolojisi" ya da "tarım sosyolojisi" (sociology of agriculture) olarak adlandırılan yeni bir araştırma gündemi oluştuğunu belirtmektedir. Bu yeni yaklaşım geleneksel kırsal sosyolojisinden daha teorik, bütünsel, eleştirel ve radikal bir görünüm sergilemektedir. Newby'ye göre tarım sosyolojisinin (yeni kırsal sosyolojisi) ortaya çıkışındaki neden Amerika kırsalındaki değişimlerde yatmaktadır; ki bu değişimi meydana çıkaran sebeplerin çoğu da tarımdaki yapısal dönüşümdür.

Kırsal sosyolojisi alanında dünyadaki gelişmelerin yanında Türkiye'deki gelişmeleri de özetlemek gerekmektedir.

Türkiye'de sosyolojinin iki temel ayağı olarak kabul edilen Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin Fransız sosyolojisinin iki akımını temsil etmektedirler. Gökalp, Durkeimci çizgiyi takip ederken Sabahattin Le Playci bir yaklaşımın temsilciliğini yapmıştır. Her iki akım da pozitivist sosyoloji içinde yer almasına rağmen Ziya Gökalp'in 2. Meşrutiyet döneminden başlayarak Cumhuriyet rejiminin ideolojisi görevini üstlenmesi Gökalp, dolayısıyla Durkheim sosyolojisini Türkiye'de hakim yaklaşım kılmıştır. Bu hakimiyet ülkemizdeki sosyoloji geleneğinin daha çok spekülasyon bir karakterde gelişmesine yol açmıştır (Berkes, 1942: 6; Sencer, 1962: 226). Bu yaklaşımın gelenekselleşmesi ise alan araştırmalarının, monografik çalışmaların, anket uygulamalarının bir yana bırakılmasına neden olmuş (Sencer, 1962: 226) ve dahası alan araştırmalarını küçümsemeye ve bu tür çalışmalarını sosyolojik tetkikler olarak görmemeye yol açmıştır (Boran, 1945: 17).

Ancak Prens Sabahattin ve dolayısıyla Le Playci sosyoloji anlayışının (Science Social) temsilcisi olan Mehmet Ali Şevki deneysel sosyoloji alanında hem teorik hem de uygulamalı çalışmalar yapmıştır. Avcı'ya göre (2008: 336) Mehmet Ali Şevki'nin Le Play'in görüşlerini Sabahattin'den sonra Türkiye'de en iyi anlayıp uygulayanlardan biri olduğuna kuşku yoktur. Mehmet Ali Şevki'nin monografik çalışmalarında köyü ele alması

Türkiye’de kır sosyolojisi alanının da gelişmesine önyak olmuştur.⁵ Bugün Türkiye’de kır sosyolojisi denildiği zaman akla gelen pek çok çalışma bu gelenekten beslenmiştir.

Türkiye’nin sosyoloji literatüründe köy çalışmaları oldukça geniş bir yer tutmaktadır (Akşit, 1998: 12). Ziya Gökalp dahi, monografik olmasa da köy üzerinde çalışmıştır. Gökalp’in çalışmalarında “köy” Türkçülüğün kültürel temellerinin, üzerine inşa edileceği bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de kır sosyolojisi denildiği zaman akla gelen ilk önemli çalışmalar Niyazi Berkes (1942) ve Behice Boran (1945) tarafından yapılmıştır. Berkes (1942: 9) çalışmasının dayandığı noktayı açıklarken Türkiye’de sosyoloji ile ilgilenenlerin meşgul olması gereken en önemli meseleyi “Türk inkılabı ve Türk cemiyetinin geçirmekte olduğu değişmeler” olarak vurguladıktan sonra ilk olarak değişmeye başlayan noktanın tespit edilmesi gerektiğini, bu amaca ulaşmanın en etkili yolunun da köy incelemelerinden geçtiğini belirtmektedir. Çünkü köyler, Berkes’e göre, ne çok küçük ne de çok geniş cemaatler olduğu için üzerlerinde derinlemesine ve etraflı araştırmalar için çok elverişlidir.

1950’ler köy araştırmalarının “altın dönemi” olarak kabul edilmektedir (Kaçmazoğlu, 2002, 123).

1940’larda yapılsa da 1955’de yayınlanacak olan İbrahim Yasa’nın “Hasanoğlan Köyü” adlı monografik çalışması Türkiye’de köy sosyolojisinin gelişmesine önemli bir katkı yapmıştır. Magnarella ve Türkdogan’a göre bu çalışma, bu dönemlerin en esaslı çalışmasıdır (Magnarella ve Türkdogan, 1977: 287). Mümtaz Turhan’ın 1951 yılında yayınlanmış olan “Kültür Değişmeleri” isimli kitabı, o’nu sözü geçen bir bilim adamı ve Türkiye’de köy sosyolojisi alanında önemli kilometre taşlarından biri haline getirmiştir. Turhan, çalışmasında, 1936, 1942 ve 1948’de üç kez ziyaret edip belirli sürelerle kaldığı Erzurum’un dört köyünü incelemiştir.

Yine bu dönemde Nermin Erdentuğ’un Elazığ’a bağlı Hal (1956) ve Sün (1959) köylerinde Paul Sterling’in 1949-1952 tarihleri arasında Kayseri’nin Sakaltutan ve Elbasi köylerinde sosyal antropolojik yöntemleri kullanarak gerçekleştirdikleri araştırmalar da “köy sosyolojisi” literatürüne önemli katkılar sağlamıştır.

Akşit, 1960’larda köy üzerinde yapılan araştırmaların kırsal dönüşüm sorunsalını ele aldığını belirtmektedir. 19. yy’da kıyı bölgelerde ve tren hatlarının geçtiği güzergahlarda başlayan kapitalistleşmenin 2. Dünya Savaşı

⁵ Mehmet Ali Şevki’nin 1937 ve 1938’de yayınlanmış 3 makaleyi içeren Kurna Köyü Monografisi, Türkiye’de köy sosyolojisi alanında yapılmış ilk monografidir.

sonrası yaygınlaşması tarım alanında da yaygınlaşacağı ve köylere gireceği ve üretimin pazar için gerçekleşeceği yönündeki hipotezler, bu dönem araştırmalarının dayandığı teorik temeller oldu. Kıray tarafından 1960'lı yıllarda yapılan araştırmalar, "ticarileşme, meta üretimi, makineleşme ve kredi kullanma gibi süreçler yoluyla toprak ve sınıf kutuplaşması olacağı hipotezi üzerine kurulu" çalışmalar köy araştırma programının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır (Akşit, 1999). Bu dönemde yine Kıray'ın kır-kent etkileşimini ele alan Ereğli çalışması (1964/2000), Akşit'in iki Antalya köyünde yaptığı araştırma (1967) köydeki kapitalistleşme süreçleri üzerinde durmuş ve dönemin köy çalışmalarının ana eksenini belirlemiştir.

1970'lerdeki çalışmalar, önceki dönemin temel özelliklerini belli ölçülerde taşımakla birlikte konu çeşitlenmesini de getirmiştir. Ozankaya'nın (1971), Atalay'ın (1979) ve Eserpek'in çalışmaları sözkonusu çeşitliliğe örnek olabilir.

1980sonrasına köy çalışmalarına ilginin giderek azaldığı, buna karşılık gecekonduların çalışmalarının arttığı gözlenmiştir. 2000'lerle beraber ise köye olan ilginin bir kez canlanma eğilimine girdiği ve küçük köylülük, kırsal yoksulluk, mevsimlik işçilik, kırsal kadın gibi konuların çalışıldığı görülmektedir. Alanda gerçekleştirilen ve yayımlanan yakın dönemli köy çalışmalarına örnek olarak Ecevit'in (1999), Poyraz vd'nin (2005), Geniş'in (2009), Çaha ve Çaha'nın (2008), Özüğurlu'nun (2013) Öztürk'ün (2014) ve Topses'in (2013, 2014) çalışmalarının yanısıra Arslan'ın Ankara'ya bağlı Kavaközü köyünde iki ayrı zaman diliminde gerçekleştirdiği bir dizi araştırma (2004, 2005, 2006, 2010, 2011) sayılabilir.

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, en genel haliyle Anadolu köylüsünün, içinde yaşadığı köyle kurduğu (ya da artık kuramadığı veya kopmak üzere olan) bağı betimlemektir.

Bu amacı gerçekleştirmek için göç ve göçle ilişkili/ilişkilendirilebilecek konular öne çıkarılmış ve özellikle köylülerin, çocuklarının geleceği ile ilgili beklenti ve isteklerinin ve evlilik çağındaki gençlerin eş tercihlerinin yerleşim yerine göre analizinin, köy yerleşimi ve çiftçilikle olan bağın kuvvetine ilişkin veri sunabileceği düşünülmüş ve o şekilde yorumlanmıştır.

Nicel yöntemin kullanıldığı bu betimleyici nitelikteki çalışmada veriler 3 Aralık 2014 günü Ünür Köyü'nde, bir grup sosyoloji öğrencisiyle birlikte

toplanmıştır.⁶ Köydeki hanelerin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ve anket formları hane reisi veya eşine (eğer evde değilse yaşça en büyük çocuğa), yüzyüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Toplam 235 katılımcıdan toplanmış olan veriler SPSS 21 istatistik paket programında değerlendirilmiştir.

Ünür Köyü

Çankırı merkeze 47 km mesafede bulunan Ünür Köyünde, Köy muhtarından alınan bilgiye göre 1138 kişi yaşamakta ve yaklaşık 250 hane bulunmaktadır. 200 yıllık bir tarihe sahip olan köy, 2004-2014 yılları arasında iki dönem belediye olmuş ancak nüfus yetersizliği nedeniyle bu vasfını kaybetmiştir. Köyde buğday ve arpa gibi tahıl ürünleri yetiştirilmekte olup ürün çeşitliliğinin olmayışının en temel sebebi köyde su sorununun yaşanmasıdır. Tatlı içme suyu dahi köye 30 km'lik mesafedeki Gürmeç Köyünden tankerler vasıtasıyla karşılanmaktadır. Köy halkı maddi sıkıntılarla boğuşmakta ve köyün gençleri mevsimlik olarak Ankara başta olmak üzere başka şehirlere, yük taşımacılığı gibi işlerde çalışmaya gitmektedirler. Köyde bir ilkokul, bir ortaokul, bir sağlık ocağı ve beş cami hizmet vermektedir.

Bulgular

Bulgular iki ana başlık altında değerlendirilmektedir. İlk olarak demografik bulgular incelenecek olup bu başlık altında yaş, cinsiyet, medeni durum ele alınmıştır. Eğitim ve ekonomik durum ile ilgili analizler ise daha detaylı analiz edilmiştir.

İkinci ana başlık göç ve göçle ilişkili olarak değerlendirilebilecek olan köy algısı, gençlerin eş seçimine yönelik tercihleri gibi konuları içermektedir.

Alandan toplanan veriler değerlendirilirken, başka araştırmacılar tarafından son dönemde yapılan bazı çalışmalarda toplanan veriler de dipnotlarda verilmiş ve böylelikle karşılaştırma imkanı sağlanmıştır.

Demografik Bulgular

Araştırmanın gerçekleştirilme aşamasında sadece kadın veya erkeklerle görüşmek yerine olabildiğince dengeli bir cinsiyet dağılımı olmasına dikkat edilmiştir. Ancak verilerin hanede toplanması, katılımcılarınız da olsa kadınlar lehine bir oransal bir farklılık yaratmasına neden olmuştur.

⁶ Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde 2014-15 eğitim öğretim yılı güz döneminde Çankırı Karatekin Üniversitesi sosyoloji bölümü 3. Sınıfında (1. Öğretim) öğrenim görmekte olan öğrencilerimin büyük katkısı olmuştur. Çalışma onlarla birlikte planlanmış ve alana hep birlikte çıkmıştır. Kendilerine yaptıkları önemli katkılar için çok teşekkür ederim.

Araştırmaya katılanların yaklaşık %80'i yaşamını evli olarak sürdürmektedir. Boşanmış olan sadece bir kişiye rastlanmıştır.⁷

Tablo 1: Demografik Bulgular

CİNSİYET	f	%
Kadın	128	54,5
Erkek	107	45,5
Toplam	235	100,0
YAŞ		
25 ve altı	53	22,6
26-40	58	24,7
41-55	79	33,6
56 ve üstü	45	19,1
Toplam	235	100,0
DOĞUM YERİ		
Ünür Köyü	205	87,2
Başka bir köy	7	3,0
İlçe merkezi	3	1,3
Çankırı merkez	9	3,8
Başka bir il merkezi	6	2,6
Diğer	5	2,1
Toplam	235	100,0
EĞİTİM DURUMU		
Okuma-yazma yok	55	23,4
Diplomasız okur yazar	9	3,8
İlkokul mezunu	118	50,2
Orta okul mezunu	38	16,2
Lise mezunu	10	4,3
Üniversite mezunu	5	2,1
Toplam	235	100,0
MEDENİ DURUM		
Evli	187	79,6
Bekar/evlenmemiş	36	15,3
Boşanmış	1	0,4
Eşi vefat etmiş	10	4,3
Cevapsız	1	0,4
Toplam	235	100,0

⁷ 22 yaşında bir kadın olan bu katılımcıyla ilgili başka analizler yapıldığında ortaokul mezunu bir ev hanımı olduğu ve köyden göç etme isteği içerisinde bulunduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılanların yaşları incelendiğinde, yaş aralıkları açısından dengeli bir katılımcı grubu olduğu görülmektedir. Grubun yaş ortalaması 42,3; ranjı 67 (16 - 83), standart hatası 1,064 olarak bulunmuştur.

Eğitim ile İlgili Analizler

Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde en yüksek oranın ilkökul mezuniyetinde (%50,2) olduğu görülürken üniversite mezunlarının en düşük orana (%2,1) sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca okuma-yazma bilmeyenler de %23,4'lük bir oranla ilkökul mezunlarının ardından ikinci sırada bulunmaktadır.⁸

Katılımcıların eğitim düzeyi yaş ve cinsiyet değişkenleriyle birlikte de ele alınmıştır. Buna göre 25 yaş altı katılımcılarda en yüksek oran, ortaokul mezuniyetinde iken, daha yüksek yaş gruplarında ilkökul mezunları fazla görünmektedir. Kayda değer bir bulgu ise 41 yaş ve üzeri gruplarda okuma-yazma bilmeyenlerin 1/3'ün üzerinde bir orana sahip olması ve her yaş grubunda bu özelliğe rastlanmasıdır.

Cinsiyete dayalı analizlerin en dikkat çekici yönü ise kadınların 1/3'ünden fazlasının okuma-yazma bilmemesidir. Okuma yazma bilmeyen oranı erkeklerde %7,5'tir. Bu durum, cinsiyet ve eğitim düzeyinin karşılaştırıldığı tabloyla birlikte değerlendirildiğinde, kadın ve erkekler arasında eğitim eşitsizliğinin varolmaya devam ettiği yönündeki kaygıların halen geçerlilik taşıdığını göstermektedir.

Tablo 2: Yaş Gruplarına Göre Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	25 ve Altı		26-40		41-55		56 ve üstü	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma yok	3	5,7	6	10,3	28	35,4	18	40,0
Diplomasız okur-yazar	1	1,9	2	3,4	4	5,1	2	4,4
İlkokul mezunu	9	17,0	39	67,2	45	57,0	25	55,6
Orta okul mezunu	29	54,7	8	13,8	1	1,3	0	0,0
Lise mezunu	7	13,2	2	3,4	1	1,3	0	0,0
Üniversite mezunu	4	7,5	1	1,7	0	0,0	0	0,0
Toplam	53	100,0	58	100,0	79	100,0	45	100,0

⁸ Köy nüfusunun eğitim düzeyini tespit eden başka çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin Arslan'ın (2010) çalışmasında da, bu çalışmada olduğu gibi üniversite mezunu oranı % 2,1 olarak tespit edilmiş ve en yüksek oranın ilkökul mezuniyetinde olduğu (%73,2) görülmüştür. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı ise % 11,3 olarak saptanmıştır.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma yok	47	36,7	8	7,5	55	23,4
Diplomasız okur-yazar	7	5,5	2	1,9	9	3,8
İlkokul mezunu	48	37,5	70	65,4	118	50,2
Orta okul mezunu	21	16,4	17	15,9	38	16,2
Lise mezunu	4	3,1	6	5,6	10	4,3
Üniversite mezunu	1	0,8	4	3,7	5	2,1
Toplam	128	100,0	107	100,0	235	100,0

Yapılan anlamlılık analizlerinde eğitim düzeyi değişkeni ile cinsiyet (χ^2 : 35,562; p: 0,000) ve yaş (χ^2 : 129,102; p: 0,000)değişkenleri arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Buna göre erkekler kadınlardan, gençler yaşlılardan daha eğitimlidirler.

Başka bir bulgu çocuklarının eğitim almasına yönelik isteğin her iki cinsiyet için de olumlu olduğunu göstermiştir. “Çocuklarınızın ne kadar eğitim almasını istersiniz?” şeklinde sorulmuş olan soruya verilen geçerli cevaplar, çocukların eğitimi ile ilgili olarak yüksek düzeyde beklentiler geliştirildiğini ortaya koymaktadır.⁹

Tablo 4: Çocukların Eğitimine İlişkin Beklentiler

ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM TERCİHİ	Kız çocuk		Erkek çocuk	
	f	%	f	%
Okumasın	6	3,0	-	-
İlkokul	3	1,5	1	0,5
Ortaokul	-	-	1	0,5
Lise	6	3,0	4	2,1
Üniversite	170	87,1	175	91,6
Kendi diledikleri yere kadar	10	5,1	10	5,2

⁹Eğitime, cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak olumlu bakış, yakın dönemli başka araştırmalarda da tespit edilmiştir. Poyraz, Şahin ve Arıkan'ın (2005) çalışması buna örnek olarak gösterilebilir. Yazarlar, Ankara'nın Kalecik ilçesine bağlı 10 köyde yaptıkları araştırmada, örneklemin tamamına yakınının hem erkek hem de kız çocukların “mutlaka okuması gerektiği” yönünde düşünceye sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Araştırmacılara göre bu veri, cinsiyet ve eğitim düzeyi ilişkisindeki geleneksel kriterden uzaklaşıldığını göstermektedir.

Ekonomik Durum ile İlgili Analizler

Katılımcılardan hiçbiri kendini çok zengin görmezken, sadece %1,3'ü zengin olarak tanımlamaktadır. Cevaplar “orta halli”de yoğunlaşmaktadır (%71,5). Kendileri dışında köy halkının ekonomik durumu sorulduğunda da “orta halli” cevabı %61,7 olmuştur.¹⁰ Ancak “orta halli” ifadesinin bir gerçekliği ortaya koymak yerine alışkanlığa dayalı hazır bir cevap olduğu kolaylıkla söylenebilir. Hem bu araştırmada hem de pek çok başka araştırmada köy nüfusunun oldukça düşük bir gelir seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Köyde yaşanmasına rağmen tarlası olmayanların yaklaşık 1/4 oranında olması dikkat çekicidir. Hayvanı olmayanlar %11,8, hem tarlası hem de hayvanı olmayanlar ise %7,7'dir. Karşılaştırmalı analizlerde bu grubun geçim kaynakları çobanlık, dul maaşı, yaşlılık maaşı, inşaatçılık, memurluk ve çocuklarının yardımı olarak görülmüştür.

Tablo 5: Ekonomik Durum

EKONOMİK DURUM ALGISI	f	%
Çok zengin	0	0,0
Zengin	3	1,3
Orta Halli	168	71,5
Fakir	52	22,1
Çok Fakir	12	5,1
Toplam	235	100,0
TARLA VE HAYVAN SAHİPLİĞİ		
	f	%
Tarla sahibi	176	74,9
Hayvan sahibi	205	87,2
Hem tarlaya hem de hayvana sahip	164	69,8
Tarla ve hayvandan sadece birine sahip	53	22,5
Ne tarlaya ne hayvana sahip	18	7,7

¹⁰ Benzer cevaplara başka çalışmalarda da rastlamak mümkündür. Arslan'ın (2010) bir Ankara köyünde yaptığı çalışmasında da kendini çok zengin olarak niteleyen kimseye rastlanmazken orta halli cevabı verenler yaklaşık olarak 3/4 oranındadır. Öztürk'ün (2014) Muğla'nın 11 köyünde yaptığı çalışmada da 1017 katılımcıdan sadece 2'si (%0,2) kendini çok zengin olarak tanımlamış, buna karşın %61,5 orta halli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada köy halkının çocuklarının mesleki geleceği ile ilgili beklentileri de sorulmuştur. Tablo 6’da da incelenebileceği gibi köyle ilişkili bir meslek beklentisi yok denecek kadar azdır.

Köyde yaşayanlara çocuklarının hangi mesleği seçmesini istedikleri sorulduğunda devlet memurluğunun hem kız hem de erkek çocuklar için en düzeyde tercih edildiği görülmektedir. Başta öğretmenlik olmak üzere, doktorluk, hemşirelik, polislik, Kuran kursu hocalığı, imamlık, polislik vs memuriyet olarak sınıflandırılabilir meslekler her iki cinsiyet grubunda da çok yüksek oranlara sahiptir. Sadece bir meslek belirtenler içerisinde bir değerlendirme yapıldığında, memurluk her iki cinsiyet grubu içerisinde de devlet memurluğu yaklaşık %90'lara varmaktadır.¹¹

Bu verilerden çıkan diğer sonuçlardan biri kız çocuklarının ekonomik hayat içinde yer almasına yönelik sıcak bakıştır. “bir işte çalışmasın”, “ev hanımı olsun” gibi ifadelerin yalnızca %4,7 oranında kullanılmış olması köylük alanlarda dahi kadının konumunun değişmekte olduğunu göstermektedir.

Diğer sonuç ise köy yerleşiminde bile tarımın alternatif bir çalışma alanı olarak görülüyor olmasıdır. Kız çocuklar için hiç ifade edilmemekle birlikte erkek çocukların çiftçilikle uğraşması da ancak %1’in altında talep edilmektedir.¹²

Meslek tercihleri bir bütün olarak düşünüldüğünde köylünün elini sadece tarımsal üretimden değil, memurluk tercihiyle, üretimin neredeyse her biçiminden çekme eğiliminde olduğu ortaya çıkmaktadır.

¹¹Benzer bir sonuca Topses’in (2014) Çanakkale’nin Çan ilçesine bağlı Yeniçeri Köyü’nde yaptığı çalışmada da rastlanmıştır. Söz konusu köyde kaderci dünya görüşü, dindarlık, kadının toplumsal konumu ve akraba dayanışması olgularını inceleyen Topses’in bulgularına göre de kent yaşamının sunduğu meslek alanları, özellikle de memurluk köy halkının, (kız) çocukları için tercih ettiği meslekleri oluşturmaktadır. Makalede, araştırmanın amaç ve kapsamı gereği erkek çocuklara ilişkin bir veri bulunmamaktadır.

¹² Arslan’ın (2010) çalışmasında saptadığı oran ise % 9,3’tür. Söz konusu çalışmada çocuğunun tarımla uğraşmasını istemeyenler % 90’ın üzerinde çıkmıştır.

Tablo 6: Çocukların Mesleki Geleceği ile İlgili Beklentiler

ÇOCUKLAR İÇİN MESLEK TERCİHİ ¹³	Kız çocuk		Erkek çocuk	
	f	%	f	%
Doktor	24	10,1	26	10,7
Hemşire-Sağlıkçı	31	13,0	1	0,4
Memur	27	11,3	37	15,3
Kuran kursu hocası- İmam	3	1,2	37	15,3
Öğretmen	61	25,7	41	17,0
Polis	1	0,4	10	4,1
Avukat-Savcı	5	1,6	10	4,1
Ne isterse/Ne olursa/Kendi bilir	16	5,4	12	4,9
Mühendis	-	-	4	1,6
Asker (subay, astsubay)	-	-	2	0,8
Çiftçi, tarım	-	-	2	0,8
Diğer	7	2,3	8	3,3
Olmasın/Evlensin/Ev hanımı	14	4,7	-	-
Kararsız/ Cevapsız	48	16,2	51	21,1
Toplam	237	100	241	100

Tarım ve tarımsal üretime ilişkin mesafeyi sadece bir “ebeveyn beklentisi” olarak da değerlendirmek hatalı olacaktır. Özügürlü “Küçük Köylülüğe sermaye kaparı” başlıklı araştırmasında (2013: 104), küçük köylülüğün kuşaklararası bir eğilim olarak “tarımdan kopuş” olgusunun gittikçe güçlendiğini dile getirmektedir.

Göçe Yönelik Bulgular

Toplanan veriler köyden dışarıya yoğun bir göç olduğunu ortaya koymaktadır. “Yakın akrabalarınız arasında köyden göçen var mı?” şeklinde sorulmuş soruya “evet var” diyenlerin oranı %84,7’dir. Köyden göçlerin erkekler için ağırlıklı olarak ekonomik, kadınlar için ise evlilik nedeniyle gerçekleştiği, eğitim amacıyla köyden ayrılan gençlerin ise ekseriyetle köyelerine geri dönmedikleri görülmüştür.

¹³ Birden fazla cevap kabul edildiği için toplam katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 7: Göç Eden Yakınlar

HANE İÇİNDEN YA DA YAKIN AKRABALARDAN GÖÇ EDENLER	f	%
Hayır yok	36	15,3
Evet Var	199	84,7
Toplam	235	100,0
GÖÇ EDİLEN YER		
Komşu köye	2	1,0
Başka bir köye	2	1,0
Çankırı merkeze	152	76,4
Çankırı'nın bir ilçesine	4	2,0
Ankara'ya	32	16,1
Başka bir ile	7	3,5
Toplam	199	100,0

Göçün yönü araştırıldığında ise büyük bir farkla il merkezlerine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %76,5'i yakın akrabalarının Çankırı merkez ilçeye, %16'sı ise Çankırı'ya yakın bir il olan Ankara'ya göç ettiğini ifade etmiştir. Göç edenlerin yaklaşık %70'inin yılda bir ya da birkaç kez köyü ziyarete geldikleri, ayda bir ya da birkaç kez gelenlerin ise yaklaşık %25 olduğu belirtilmiştir. Hiç gelmeyenlerin oranı %5'in altındadır. Bu rakamlar göç edenlerin köyle bağlarının tamamen kopmadığını belirtmekle beraber zaman içerisinde daha da zayıflayacağı yönünde bir tahminde bulunmak da mümkündür.

Göç İsteğine İlişkin Analizler

Köyden dışarıya doğru olan göçün boyutlarını anlamak için halihazırda köyde yaşamakta olanların göç etmeye yönelik tutumlarını da tespit etmek gerekmiştir. “Şartlar uygun olsaydı siz de göç etmek ister miydiniz?” şeklinde sorulan soruya katılımcıların yarısından fazlası “evet göç etmek isterdim” şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 8:Göç İsteği

Şartlar uygun olsaydı göç etmek ister miydiniz?	f	%
Evet göç etmek isterdim	135	57,4
Hayır göç etmek istemezdim	99	42,1
Kararsızım	1	0,4
Toplam	235	100,0

Göç etmek isteyen katılımcıların bu isteklerinin ardında yatan nedenler arasında “iş imkanlarının çokluğu” ve “daha rahat, modern bir yaşam”

nedenleri, sırasıyla %29,1 ve %28,3'lük oranlarla en üstte yer almıştır. “Eğitim, sağlık imkanları” ve “çocukların geleceği”ne yönelik kaygılar ise daha sonra sıralanmıştır. Göç etmek istemeyenler ise “geçim sıkıntısı”nı köyde kalmak istemelerinin belli başlı nedeni saymışlardır. Göç etme isteği ve isteksizliğine yönelik cevaplar birlikte değerlendirildiğinde ekonominin temel belirleyici olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Kentte iş imkanlarının daha yüksek olması ve köyden göç ederse geçim sıkıntısı çekebileceği kaygısı, hem olumlu hem de olumsuz taraflarıyla göç hareketliliğinin bağlı bulunduğu temel unsur olarak ekonomiyi öne çıkarmaktadır.

Tablo 9:Göç İsteği/İstememe Nedenleri

GÖÇ İSTEĞİ NEDENLERİ	f	%
Eğitim, sağlık imkanları	18	13,4
Daha modern yaşam	38	28,3
Daha temiz ortam	5	3,7
Çocukların geleceği	16	11,9
İş imkanları	39	29,1
Sosyal ve kültürel imkanlar	3	2,2
Kentte akraba ve tanıdıkların bulunması	4	1,5
Diğer	11	7,4
Cevapsız	1	0,7
Toplam	135	100
GÖÇ İSTEMEME NEDENLERİ	f	%
Çevre kirliliği	12	11,8
Geçim sıkıntısı	25	26,7
Kalabalık ve gürültü	9	8,9
Mesleği çiftçilik olduğu için	14	13,8
Geleneklerin unutulması	7	6,9
Diğer	26	25,7
Cevapsız	6	5,9
Toplam	99	100

Yaş ile göç isteği arasındaki ilişki incelendiğinde bu iki değişken arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (χ^2 : 14,756; p: 0,022). En yaşlı grup hariç tüm gruplarda “evet göç etmek isterdim” cümlesi daha yüksek oranda ifade edilmiştir.

Tablo 10: Göç İsteği ve Yaş İlişkisi

Şartlar uygun olsaydı göç etmek ister miydiniz?								
	25 ve Altı		26-40		41-55		56 ve üstü	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Evet isterdim	33	62,3	38	65,5	48	60,8	16	35,6
Hayır istemezdim	20	37,7	19	32,8	31	39,2	29	64,4
Kararsızım	0	0,0	1	1,7	0	0,0	0	0,0
Toplam	53	100,0	58	100,0	79	100,0	45	100,0

“Göç isteği” ile cinsiyet ve ekonomik durum algısı değişkenleri arasında ise anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Köy ve Köy Yaşamı Algısına İlişkin Analizler

Ünür Köyünde ikamet edenlerin %60’ı “köy yaşamından memnun olduğunu” belirtmiş ve %69’u “gelecekte de köyde yaşamaya devam etmek istediğini” ifade etmiştir.¹⁴

Tablo 11: Köyden Memnuniyet ve Gelecekte Köyde Yaşamayı Sürdürme İsteği

KÖYDE YAŞAMAKTAN MEMNUNİYET	f	%
Evet memnunum	141	60,4
Hayır memnun değilim	45	19,1
Kısmen memnunum	48	20,4
GELECEKTE KÖYDE YAŞAMAYI SÜRDÜRME İSTEĞİ		
Evet istiyorum	160	69,0
Hayır istemiyorum	72	31,0

Köyün beğenilen ve beğenilmeyen yönleri de sorulmuş olup “temiz hava” (%64,3) en beğenilen yön olarak öne çıkarken, en beğenilmeyen yön ise “eğitim ve sağlık imkanlarının yetersizliği” (%30,8) olarak belirtilmiştir. Köyün “temiz” ve “modern olmaması”, “iş imkanlarının yetersizliği”, “çocukların geleceğine yönelik imkansızlıklar” da beğenilmeyen yönler arasında ifade edilmiştir.

¹⁴ Arslan’ın çalışmasında (2010) köy halkının %76’sı köyde yaşamaktan memnun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 12: Köyün Beğenilen ve Beğenilmeyen Yönleri

KÖYÜN BEĞENİLEN YÖNLERİ	f	%
Beğendiğim bir yönü yok	20	8,5
Temiz havası	150	64,3
Geleneklere bağlı oluşu	7	3,0
Samimi ilişkiler	23	9,8
Hayat ucuzluğu	19	8,1
Diğer	14	6,0
KÖYÜN BEĞENİLMİYEN YÖNLERİ		
Eğitim sağlık imkanları yetersiz	71	30,8
Modern olmaması	26	11,3
Temiz olmaması	30	13,0
Çocukların geleceği için olanaklar yetersiz	23	10,0
İş imkansızlığı	23	10,0
Sosyal kültürel imkansızlık	7	3,0
Tanıdıkların şehirde olması	3	1,3
Diğer	47	20,4

Anket formunda “köyün en önemli sorunu nedir” şeklinde, açık uçlu olarak sorulan soruya yaklaşık %80 oranında altyapı eksiklikleriyle ilgili cevaplar verilmiştir. Özellikle köyün tatlı su kaynağının bulunmaması ve içme suyunun yaklaşık 30 km uzaklıktaki bir köyden getirilmesi en önemli dert olarak öne çıkmıştır. Yolların çamur içinde olması ve ulaşımdaki sıkıntılar da altyapıya ilişkin diğer sorunlar olarak ifade edilmiştir. Eğitim, sağlık, iş imkanlarının yetersizliği ve Ünür Köyünde yaygın bir alışkanlık olarak “başlık parası” da diğer sorun alanları arasında sayılmıştır.

Köy ve köy yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeler başka araştırmalarda da benzer şekillerde ortaya çıkmıştır. Örneğin Kurt’un araştırmasında (2006) köyün en tercih edilen yönü hem köylüler hem de kentliler için temiz hava, temiz su, yeşil doğadır. En beğenilmeyen yönleri ise köyün sosyo-ekonomik özellikleri ve altyapı eksiklikleridir.

Köyden memnuniyet düzeyleri, yaş, cinsiyet ve ekonomik durum algısı değişkenleri açısından incelendiğinde, gruplar arasında herhangi bir anlamlı farklılık rastlanmamıştır.

Tablo 13: Gelecekte Köyde Yaşam İsteği ile Yaş ve Cinsiyet İlişkisi

Gelecekte Köyde Yaşam İsteği ve Yaş İlişkisi	25 ve Altı		26-40		41-55		56 ve üstü	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet istiyorum	20	38,5	38	66,7	60	76,9	42	93,3
Hayır istemiyorum	32	61,5	19	33,3	18	23,1	3	6,7
Gelecekte Köyde Yaşam İsteği ve Cinsiyet İlişkisi					Kadın		Erkek	
					f	%	F	%
Evet istiyorum					80	63,0	80	76,2
Hayır istemiyorum					47	37,0	25	23,8

“Gelecekte köyde yaşamak istiyor musunuz?” şeklinde sorulan soruya verilen cevaplarda ise yaş ve cinsiyet değişkenlerinde gruplar arası farklılık bulunmuştur (sırasıyla, χ^2 : 37,540; p: 0,000 ve χ^2 : 4,678; p: 0,031). Bu verilere göre yaşlılar ve erkekler yaşamlarının kalan kısımlarını köyde geçirmek konusunda diğerlerinden daha isteklidirler.

“Çocuklarınızın hayatlarını köyde geçirmelerini ister misiniz?” sorusuna verilen cevaplar farklı bir görünüm sergilemektedir. Katılımcıların sadece %20’si “isterim” ve “kesinlikle isterim” cevabı verirken %72’si “istemem” ve “kesinlikle istemem” demiştir. Bu veriler köyde yaşama ilişkin karamsar beklentiler içerisinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 14: Çocukların Köyde Yaşamalarıyla İlgili Beklenti

Çocukların Hayatlarını Köyde Geçirmelerini İstiyor mu?	f	%
Kesinlikle isterim	17	7,5
İsterim	29	12,9
Ne isterim ne istemem	16	7,1
İstemem	88	39,2
Kesinlikle istemem	74	33,0

Köydeki Gençlerin Evlilik Kararlarında Yerleşim Yerinin Etkisine Yönelik Analizler

Tablo 15, gençlerin eş seçimindeki önemli faktörlerinden birini göstermektedir. Erkekler ve kızlar için ayrı ayrı “köyünüzde evlenme yaşındaki gençler (erkekler/kızlar) köyden biriyle mi yoksa şehirden biriyle mi evlenmek istiyorlar?” şeklinde sorulmuş olan sorulara verilen cevaplar,

köy dışından evlenmeye yönelik genel eğilimi ortaya koyarken¹⁵, veriler erkek ve kızların tercih farklılığını da açık bir şekilde ortaya koymuştur.¹⁶ Bulgulara göre evlilik çağındaki erkekler ve kızlar birbirinin tam tersi tercihlere sahiptir.

Tablo 15: Gençlerin Eş Tercihleri (Köy/Şehir)

	Erkekler		Kızlar	
	f	%	f	%
Köyden	165	70,2	49	20,9
Şehirden	42	17,9	165	70,2
Diğer (farketmez, nasip)	26	11,1	15	6,4
Cevapsız	2	0,9	6	2,6
Toplam	235	100,0	235	100,0

Bu veriler aynı zamanda eşlerden beklentilere ilişkin bazı noktaları da açığa kavuşturabilir. Alınan cevaplar erkeklerin kendilerine eş seçerken, “tanıdık”, “güvenilir”, “sadık” olma özelliklerini öne çıkardıklarını (% 62,6) ve bu özelliklerden emin olma fırsatı verdiği için de köyden eş seçtikleri yönünde bir algı olduğunu göstermektedir. Bu soruya cevap verenlerin %12,7’si ise köy kızları daha “çalışkan”, “hamarat” ve “iş bilir” olmasının erkekler için tercih sebebi olduğunu belirtmişlerdir.

Erkeklerin şehirden kız seçtiğini ifade edenlerin %64’ü köyde “başlık parası” geleneğinin devam ediyor olmasını¹⁷ bu tercihin en temel nedeni olarak görmekteyler. Rahat hayat talebi %16,0 ile ikinci sırada yer almıştır. Bu tercihin ardında köyde iş imkanının zayıf ve kız sayısının az olması da belirtilmiştir.

¹⁵Yılmaz’ın (2009) ve Arslan’ın (2004) çalışmalarında da, evlilik kararında şehir yaşantısının, önemli bir tercih nedeni olduğunu ortaya koyan verilere ulaşılmıştır. Yılmaz’ın 2007 yılında Samsun’da yaptığı saha araştırması verilerine dayanarak, 2006-2007 yıllarında evlilik yapan köylü genç kızların sadece %18’inin köye gelin olduğunu, %82’sinin ise il veya ilçe merkezlerine gelin gittiklerini ifade etmektedir. Hatta %57’sinin evlilik yoluyla buldukları il dışına (çoğu zaman İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlere) göç ettikleri, aynı çalışmada ortaya konulmuştur. Arslan ve Arslan da (2015) köy dışından evlenmenin son yıllarda artış gösterdiğini belirtmişlerdir.

¹⁶ Anketi cevaplayanların evlilik çağındaki gençler değil, hane reisi veya eşi olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Dolayısıyla analiz edilen veriler, ebeveynlerin bu konudaki algılarını göstermektedir.

¹⁷ Anket formunda yer alan “başlık parası hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya “olmamalı”, “iğrenç bir şey”, “kadın mal değil” gibi cevaplar veren katılımcılar %91’lik bir oran olmasına rağmen başlık parası köyde yaygın bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Başlı parasının devamından yana olanlar ise (%7) “olmalı”, “az olmalı”, “çeyiz için gerekli” gibi cevaplar vermişlerdir.

Tablo 16: Cinsiyete Göre Köyden Eş Tercihi Nedenleri

Erkeklerin Köyden Eş İsteme Nedenleri	f	%
Tanıdıklık/ Güvenilirlik/ Sadakat	79	62,7
Köyden evlenme geleneği	11	8,7
Köy kızlarının hamaratlığı/işbirliği	16	12,7
Şehir kızlarıyla kültürel uyumsuzluk	4	3,2
Ekonomik nedenler	4	3,2
Diğer	12	9,5
Toplam	126	100
Kızların Köyden Eş İsteme Nedenleri		
Tanıdıklık/ Güvenilirlik/ Sadakat	27	87,0
Köyden evlenme geleneği	2	6,5
Diğer	2	6,5
Toplam	31	100,0

Sadece sorulara cevap verenler üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, kızların eş seçiminde kentin öne çıkmasında “şehrin rahatlığı ve şehir merakı” yaklaşık 3/4 oranıyla ilk sırada sayılmaktadır. İş, eğitim ve sağlık imkanları da %11,6 düzeyinde ifade edilmiş olup bu iki unsur bir bütün olarak “şehrin çekiciliği” çerçevesinde değerlendirilebilir. “Köy işinin zor olması”, “köyden kurtulmak” gibi ifadeler de %13,1’lik bir oranla “köyün itici etkisi” olarak değerlendirilebilir.

Tablo 17: Cinsiyete Göre Şehirden Eş Tercihi Nedenleri

Erkeklerin Şehirden Eş İsteme Nedenleri	f	%
Başlık parası	16	61,5
Rahat Hayat	4	15,3
Geçim Sıkıntısı	2	7,7
Köyde kız az, şehirde çok	4	15,3
Toplam	26	100
Kızların Şehirden Eş İsteme Nedenleri		
Şehrin rahatlığı/Şehir merakı	96	74,4
Sağlık/Eğitim/Ekonomik imkanlar	15	11,6
Köyün iticiliği	17	13,1
Diğer	1	0,7
Toplam	129	100

Kurt'un araştırmasında da (2006) insan gücüne dayalı, ağır, yorucu işlerin, köyün beğenilmeyen özellikleri arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştı. Bu veri de, özellikle evlilik çağındaki genç kızların eş adaylarını şehirden seçmeleriyle ilişkili olarak düşünülebilir.

Kızların köyden eş seçiminde ise en etkili faktör, erkekler için de geçerli olan "tanıdıklık/ güvenilirlik/ sadakat"tir (%87).

Sonuç

Kır sosyolojisi dünyada, daha çok Amerika merkezli olmak üzere, 20.yy'ın başlarından itibaren gelişmeye başlamıştır. Yüksek bir kırsal nüfusa sahip olan Türkiye'de de kır/köy sosyolojisine ilgi duyulmuş olup özellikle 1930'lardan 1980'lere kadar yoğun saha araştırmaları yapılmıştır. Köy araştırmaları sadece sosyolojinin değil, iktisat, antropoloji, etnografya, coğrafya gibi farklı disiplinlerin de ilgi alanında yer almış ve bu çalışmalar ağırlıklı olarak monografik bir özellik taşımıştır.

Bu araştırma Orta Anadolu'nun küçük bir ili olan Çankırı'ya bağlı Ünür Köyünde gerçekleştirilmiştir. Alandan toplanan verilerin analizi, köyden dışarıya yoğun bir göç olduğunu ve daha da önemlisi köy halkının çocuklarının geleceğine ilişkin beklentileri içerisinde bir üretim ve çalışma mekanı olarak köyün yer almadığını göstermiştir.

Araştırmada yer alan hane reisleri veya eşlerinin, özellikle çocuklara yönelik beklenti ve taleplerine ilişkin kanaatleri büyük ölçüde köyle ilişkili değildir. Özellikle meslek tercihlerinde tarımsal üretime (hatta üretimin herhangi bir türüne) ilişkin bir beklentiden söz edilmemiş, memurluk gibi maaşlı işleri kapsayan kentsel niteliğe sahip meslek tercihlerinin öne çıktığı gözlenmiştir. Gelecekte çocuklarının köyde yaşamasını isteyenlerin de sadece 1/5 oranında olması köyle bağın ne kadar zayıflamış olduğunu sergilemesi bakımından iyi bir göstergedir.

Köyle bağın zayıflamasına ilişkin diğer bir etkili gösterge ise evlilik tercihlerinin ardında yatan temel unsurlardan birinin (belki de en önemlisi) eş adayının yerleşim yeri olmasıdır. Özellikle evlilik çağındaki kızlar, eş adaylarının şehirden olmasını talep etmektedirler.

Köyle bağın bu derece zayıflamasının ardında köyde yaşam zorluğu ve ekonomik yetersizlikler bulunmaktadır. Köyde yaşam ağır bir bedensel çalışmayı talep etmesine rağmen, orada yaşayanları ekonomik bakımdan güçsüz bırakmaktadır. Dünya genelinde yoksulların %70'i kırsal alanda yaşamaktadır. Türkiye'de de yoksulluk kırsal alanda yoğunlaşmıştır. Türkiye'de kentsel yoksulluk oranı %10 civarındayken kırsal yoksulluk %35 düzeyindedir (Öztürk, 2014: 141). Bu araştırmada da kendini "zengin"

kategorisinde görenler yok denecek kadar azdır. Ekonomik yetersizlik nedeniyle gençlerin mevsimlik olarak başta Ankara olmak üzere başka şehirlere gidip, hamallık gibi vasıf gerektirmeyen işlerde çalışmaları da geçim sıkıntısı hakkında bilgi vermektedir.

Bu araştırmada toplanan verilerin analizlerine dayanarak, en genel şekliyle köylülerin yaşadıkları yer (köy) ve yaptıkları iş (çiftçilik) ile bağlarının kopmakta olduğu değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akşit, Bahattin (1967). *Az gelişmiş Kapitalizm ve Köylere Girişi*. Ankara: ODTÜ Öğrenci Birliği Yayınları.
- Akşit, Bahattin (1998). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim. Sosyal Bilimler (içinde)*, Ankara: TUBA, 7-18.
- Akşit, Bahattin (1999). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye Köylerindeki Dönüşümler. 75 Yılda Köylerden Şehirlere (içinde)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 173-186.
- Arslan, D. Ali (2004). *Bir Ankara Köyü (Kavaközü’nün) Sosyolojik İncelemesi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 53-70.
- Arslan, D. Ali (2005). *Kırsal Kalkınmada Bir Türkiye Gerçeği: Kavaközü Köyü’nden Görünümler*”, TÜRK TARIM ve Köy İşleri Bakanlığı Dergisi, Sayı: 165, 58-63.
- Arslan, D. Ali (2006). “Ankara Türkmen Köyünde Halk İnanışları, Büyüler, Kargışlar, Yakarışlar: Kavaközü Derlemesi, Akademik Bakış, Sayı: 10, 1-14.
- Arslan, D. Ali (2010). *Kırsal Türkiye’de Değişmeyen Tek Şey Yoksulluk: 17 Yıl Öncesi ve Sonrası ile Ankara-Güdül Kavaközü Köyü*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 373-426.
- Arslan, D. Ali (2011). *Uygulamalı Köy Sosyolojisi: Kırsal Yapı ve Kalkınma Dinamikleri ile 17 Yıl Öncesi ve Sonrası Ankara Kavaközü*, Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, D. Ali (2015). *Kırsal Türkiye’de Geçmişten Geleceğe Kadın, Evlilik ve Aile*. Selçuk Üniversitesi, Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 37, 629-684.

- Arslan, D. Ali; Arslan, Gülten; Özer, Aysun ve Baştürk, Sadettin (2015). Türk Toplumunda Aile Kurumunun Dünü, Bugünü ve Yarını. ACED Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 6, 149-172.
- Atalay, Beşir (1979). Köy Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma: Büyükgeçit Köyü Araştırması. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Avcı, Nazmi (2008). Mehmet Ali Şevki (Sevündük). Ç. Özdemir (Der.), Türkiye’de Sosyoloji (İsimler-Eserler), 331-357.
- Aziz, Aysel (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Berkes, Niyazi (1942). Bazı Ankara Köyleri Üzerinde Bir Araştırma. Ankara: Uzluk Basımevi.
- Bertrand, Alvin L. (1987). Rural Sociological Research in The South: An Historical Overview. Southern Rural Sociology, 5 (1), 86-95.
- Boran, Behice (1945). Toplumsal Yapı Araştırmaları: İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çaha, Ömer ve Çaha Havva (2008). Armutçuk Köyü Araştırması. İstanbul: DEYAM.
- Ecevit, Mehmet (1999). Kırsal Türkiye'nin Değişim Dinamikleri: Gökçeada Köyü Monografisi. Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erdentuğ, Nermin (1956). Hal Köyünün Etnolojik Tetkiki (Vol. 109). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erdentuğ, Nermin (1959). Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki (Vol. 132). Ayyıldız Matbaası.
- Eserpek, Altan (1979). Sosya lKontrol, Sapma ve Sosyal Değişme: Erzurum’un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Geniş, Şerife (2009). Gaziantep Kırsalında Sanayileşme ve Toplumsal Değişim: Dülük Köyü Örneği. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 21-48.
- Hillyard, Sam (2007). The Sociology of Rural Life. New York: Berg.
- Jayapalan, N. (2002). Rural Sociology. New Delhi: Atlantic India Publishers and Distributors.
- Kaçmazoğlu, H. Bayram (2002). Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Birey Yayınları.

- Kıray, Mübeccel (2000). Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kurt, Hacı (2006). Türkiye'de Kent-Köy ve Kentli-Köylü Algısı Üzerine Bir Araştırma. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(6).
- MagnarellaveTürkdoğan, Orhan (1977). Türk Sosyal Antropolojisinin Gelişmesi. İşletme Dergisi, 2 (4), 278-302.
- Marshall, Gordon (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Newby, Howard (1983). The Sociology of Agriculture: Toward a New Rural Sociology. Annual Reviews Sociology, 9, 67-81.
- Ozankaya, Özer (1971). Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür: İki Grup Köyde Yapılan Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, Şinasi (2014). Yeni Köy Sosyolojisi Tartışmaları. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Özüğurlu, Metin (2013). Küçük Köylülüğe Sermaye Kapanı. Türkiye'de Tarım Çalışmaları ve Köylülük Üzerine Gözlemler. Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Poyraz, Tuğça; Şahin, Birsen ve Arıkan, Gülay (2005). Kalecik'e Bağlı Bağcılıkla Uğraşan On Köyde Bireysel ve Kurumsal Açından Modernleşme Eğilimleri. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 22(1), 1-20.
- Sencer, Muzaffer (1962). Türkiye'de Köye Yönelme Hareketleri. Sosyoloji Dergisi, 2(17-18), 223- 241.
- Sorokin, Peter A. (1994). Çağdaş Sosyoloji Kuramları, C:1 (Çev. M.M.R. Öymen), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Topses, Mehmet Devrim (2013). Serçiler Köyü Sosyo-Kültürel Monografisi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5 (2), 192-201.
- Topses, Mehmet Devrim (2014). Yeniçeri Köyü Monografisi. Turkish Studies, 9(5), 1953-1969.
- Turhan, Mümtaz (1951). Kültür Değişmeleri, Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, No: 179.
- Wakeley, Ray E. (1967). Definitions and Relationships of Rural Sociology. Rural Sociology, 32(2), 195-198.

Yılmaz, Cevdet (2009). Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri: Evlilik Yoluyla Göç. Doğu Coğrafya Dergisi, 14(21), 221-232.

<http://ext.wsu.edu/documents/landgrant.pdf> (Erişim: 15.11.2015)

https://en.wikipedia.org/wiki/Land-grant_university (Erişim: 15.11.2015)